

Årsberetning

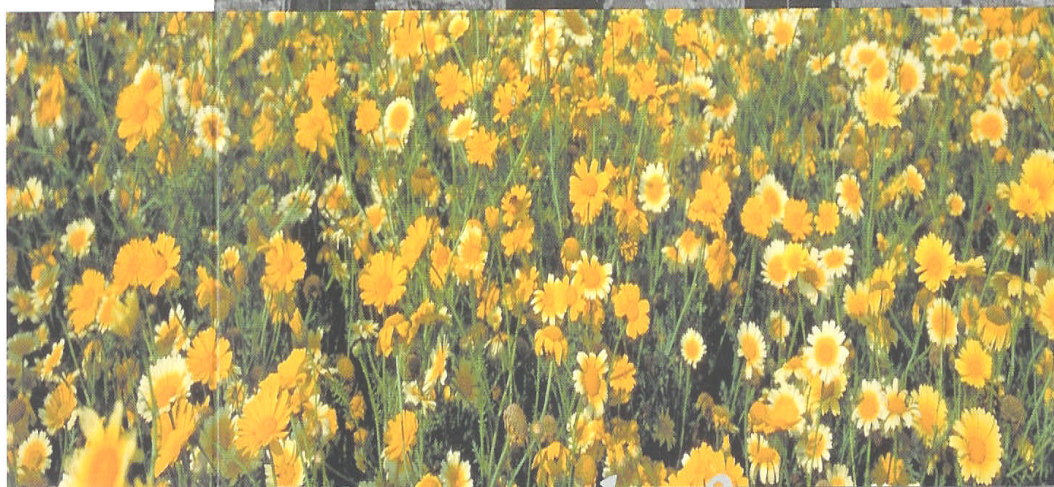
2009

crimes de guerre

جنایتکاری در جنگ

RATNI ZLOČIN

جرائم الحرب

Krimē lufte

war crimes

Statsadvokaten for Særlige
Internationale Straffesager
Jens Kofods Gade 1
DK-1268 København K
Telefon: +45 33 30 72 50
Fax: +45 33 30 72 70
E-mail: sico@ankl.dk
www.sico.ankl.dk

STATSADVOKATEN

INDLEDNING

I 2009 har statsadvokaturen udbygget sin erfaring inden for arbejdsområdet: at sikre, at Danmark ikke bliver fristed for personer, der har begået alvorlig kriminalitet i udlandet.

Som nævnt i indledningen til beretningen for 2008 har 2009 budt på den væsentlige opgave at udnytte ændringen af udlændingeloven, der trådte i kraft den 1. marts 2009. Reglerne tillader nu systematisk søgning for at identificere personer, der skal have deres forhold undersøgt, og det foreløbige arbejde er beskrevet i beretningen.

COP15 mødet bragte et betydeligt antal udlændinge til Danmark, herunder politisk profilerede personer. Statsadvokaturen modtog enkelte henvendelser vedrørende mulige mødedeltageres overgreb, men der var ikke grundlag for at indlede efterforskning. Årsagen var aftalen om im-

munitet for akkrediterede mødedeltagere mod retsforfølgning under mødet og under rejse til og fra mødet.

Tilbuddet om hædersbevisning til en tidligere iransk præsident førte ligeledes til en anmeldelse mod den pågældende. Da det viste sig, at den tidligere præsident ikke ville komme til Danmark, var der ikke grundlag for at fortsætte undersøgelserne.

Statsadvokaturens opgave har ikke kunnet løses uden samarbejdspartnere i ind- og udland, og der er god grund til også i dette års beretning at takke for deres indsats.

Denne beretning og tidligere beretninger er tilgængelige på www.sico.ankl.dk

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	1
Om statsadvokaturen	5
Nye muligheder	7
Æresrelaterede og kulturbestemte forbrydelser	9
Tribunalernes svanesang II	11
Analyse og dokumentation	15
Sagsindhentning	17
Kompetenceudvikling og videndeling	21
Den Internationale Straffedomstol i Haag - samarbejde	23
Den Internationale straffedomstol – Statspartsmøde	25
Statsadvokatens mål for 2010	29
Statistik	31

Om statsadvokaturen

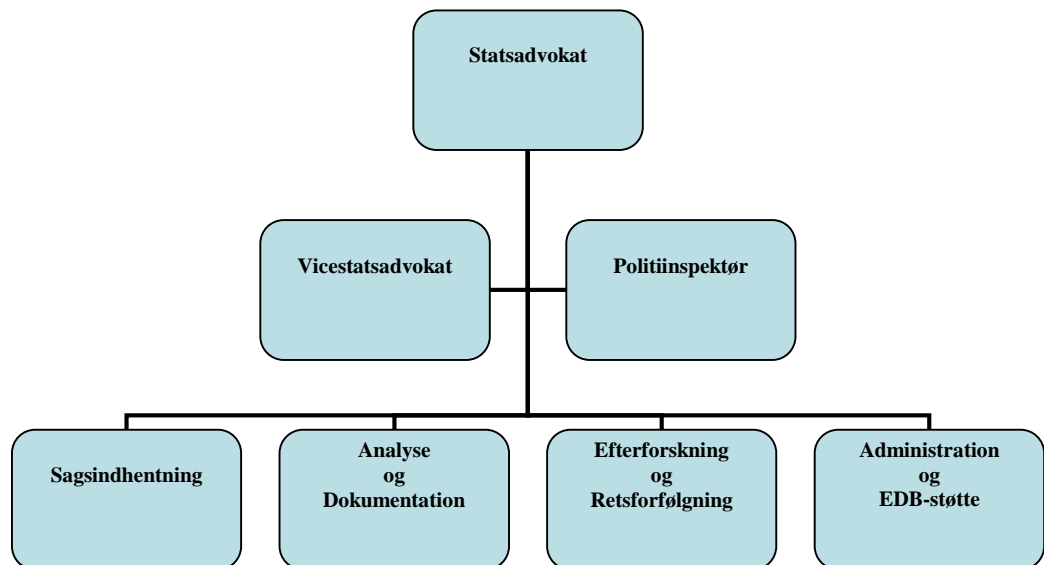
Statsadvokaturen for Særlige Internationale Straffesager blev oprettet den 1. juni 2002 og har til opgave at undersøge, om der er grundlag for at retsforfølge personer med tilknytning til Danmark for alvorlige forbrydelser begået i udlandet, herunder navnlig folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og terrorhandlinger.

Formålet er at sikre, at Danmark ikke bliver et fristed for personer, der har begået alvorlig kriminalitet forud for deres ophold i Danmark.

Statsadvokaturen er en del af anklagemyndigheden, og statsadvokatens nærmeste overordnede er rigsadvokaten.

Politipersonalet, som er tilknyttet statsadvokaturen, er forankret i Rigspolitiet, Politiafdelingen. I forbindelse med omorganisering af Rigspolitiet, vil politipersonalet fra udgangen af året være forankret i Rigspolitiet, Personaleadministrativt Center.

Statsadvokaturen er organiseret således:

Nye muligheder

Adgang til oplysninger i Udlændingesservice

De årlige beretninger fra statsadvokaturen har siden 2005 beskrevet behovet for ændring af de regler, der regulerer statsadvokaturens adgang til oplysninger, som asylansøgere giver til Udlændingesservice i forbindelse med ansøgningen om asyl.

Som nævnt i beretningen for 2008 s. 7 er udlændingelovens § 45 c pr. 1. marts 2009 ændret således, at statsadvokaturen ikke blot får oplysninger om allerede identificerede mistænkte, men også systematisk kan bede om oplysninger, der kan

- a. Identificere personer, som kan mistænkes for alvorlig kriminalitet
- b. Identificere ofre eller vidner til en konkret, alvorlig forbrydelse.

Afgrænsningen af, hvornår en forbrydelse anses som "alvorlig", er ændret, at mistanken retter sig mod handlinger, der kan medføre fængsel i 6 år eller mere.

De hidtidige regler i udlændingeloven havde som forudsætning, at udlevering af oplysninger skete på initiativ af udlændingemyndighederne, og begæringer fra statsadvokaturen skulle ske med hjemmel ikke i udlændingeloven, men i retsplejeloven og forvaltningsloven.

Planen for brug af de nye regler lå klar i god tid, før reglerne trådte i kraft, og statsadvokaturen arbejder ud fra en "top 10" liste over konflikter, hvorfra gerningspersoner, ofre og vidner kan have søgt tilflugt i Danmark.

Afgørende for placering på listen af en konflikt er konfliktens omfang og den tid, der er gået.

Beviser svækkes typisk med den tid, der forløber fra en forbrydelse er begået, indtil en efterforskning starter, så det er planen at holde øje med igangværende konflikter samtidig med, at det sikres, at ældre konflikter bliver undersøgt systematisk.

Resultatet af de første 10 måneders arbejde er beskrevet i beretningen s. 15.

Det siger sig selv, at egentlige anmeldelser fra private eller Udlændingesservice behandles forlods, og de nye regler navnlig har til formål at sikre, at statsadvokaturen kan leve op til sit formål, nemlig at sikre, at der ikke her i landet opholder sig personer, der har begået krigsforbrydelser eller anden alvorlig kriminalitet i udlandet.

Det spørgsmål kan stilles, om andre grupper end egentlige asylansøgere bør have deres forhold undersøgt? Som reglerne er i øjeblikket, er sagsbehandlingen hos udlændingemyndighederne omfattende, når tilrejsende søger om asyl. Gælder det derimod personer, der søger om familiesammenføring, som ankommer som "kvoteflygtninge" efter aftale med FN, eller som har fået ophold i henhold til "særlove", der gav opholdstilladelse uden nærmere undersøgelse, har sagsbehandlingen ikke til formål at prøve, om asylbetingelserne nu også er opfyldt. Dette giver en lettere adgang til Danmark, og det er åbenbart, at de nye reg-

ler også vil være nyttige i forhold til disse grupper.

Afhøring via videolink

I 2006 vedtog Folketinget en ændring af retsplejeloven med det formål at anvende moderne teknologi i situationer, hvor et vidne ikke uden betydeligt besvær eller store omkostninger kan afgive forklaring for den dømmende ret. Siden har det været muligt for udenlandske domstole at begære afhøring via videolink af et vidne i Danmark. Først fra efteråret 2009 har den omvendte situation været direkte hjemlet i retsplejeloven. Denne forsinkelse har ikke beroet på uvilje, men alene på, at pilotprojekter i udvalgte retskredse skulle vise, at fremgangsmåden er fuldt forsvarlig med den teknologi, der er udviklet.

Endnu har statsadvokaturen ikke haft anledning til at afhøre vidner i fjerntliggende lande via videolink, men det siger sig selv, at afhøring pr. videolink er fremtiden, i hvert fald ved afhøring af vidner, der ikke er helt centrale for afgørelse af skyldspørgsmålet.

Erfaringer fra statsadvokaturens bistand til udlandet er gode. Statsadvokaturen bistod fx praktisk i november 2009 ved afhøring af dansk militært personel, der i begyndelsen af året tog fem somaliske pirater om bord på støtteskibet "Absalon". Afhøring via videolink blev foretaget af den hollandske undersøgelsesdommer, der behandlede sagen med adgang for anklageren og forsvarerne til at stille supplerende spørgsmål. En dansk dommer ledede den danske del af retsmødet og udarbejdede en retsbog om forløbet, der i øvrigt ikke krævede indsats fra dansk side. Afhøringerne foregik

over tre dage, og den hollandske dommer udtrykte stor tilfredshed med forløbet.

I England blev allerede i 2005 gennemført en sag, hvor vidner i Afghanistan blev afhørt via videolink, og statsadvokaturens engelske samarbejdspartnere har detaljeret orienteret om forløbet.

Med de regler, der nu er sat i kraft i Danmark, vil det være nærliggende at benytte teknikken til afhøring direkte for den dømmende ret frem for indenretlig bevisoptagelse helt uden forbindelse med selve hovedforhandlingen.

Et kuriosum: Rwandatribunalet (se beretning 2008 s. 26) har ved afgørelser lagt til grund, at afhøring via videolink af et flertal af forsvarers vidner ikke var forenelig med "retfærdig rettergang". Tribunalet selv har i flere tilfælde modtaget vidneforklaringer via videolink.

Det er en klar fordel, at meget væsentlige vidner afhøres direkte for den dømmende ret, men det er svært at sætte sig ind i betydningen af det antalsmæssige omfang af videolinkafhøring.

Æresrelaterede og kulturbestemte forbrydelser

Som omtalt i årsberetningen for 2008 var statsadvokaturen blevet opmærksom på, at forsvundne piger og kvinder af anden etnisk herkomst end dansk kunne være ofre for kulturbestemte handlingsmønstre af kriminel karakter, og via et samarbejde med rigspolitiet fik statsadvokaturen indsigt i politikredsens indberetninger.

Statsadvokaturens interesse for indberetningerne bundede i en teori om, at æresrelaterede forbrydelser ikke nødvendigvis har gerningssted i Danmark, men i ligeså høj grad i udlandet – og derved falder ind under statsadvokaturens opgaver.

Statsadvokaturens samarbejde med rigspolitiet blev i 2009 styrket ved, at statsadvokaturen sammen med politikredsene blev repræsenteret i en af rigspolitiet nedsat national følgestab vedrørende politiets indsats mod prostitutionens bagmænd, jalousidrab og andre alvorlige samlivsrelaterede forbrydelser. Følgestaben mødes kvartalsmæssigt og diskuterer status på indsatsområderne og lægger strategi for indsatser.

Søgning efter forsvundne kvinder

Erfaringer fra udenlandske samarbejdspartner og andre oplysninger foranledigede, at statsadvokaturen i 2008 begyndte at undersøge nogle sager, hvor primært piger og unge kvinder med kulturel eller etnisk tilknytning til udlandet var registreret i kriminalregisteret som ”forsvundet/savnet”. Målet var at finde ud af, om der lå en forbrydelse bag de pågældendes forsvinden.

Ved samarbejdet med rigspolitiet var det i 2008 konstateret, at 65 danske og udenlandske kvin-

der siden 1994 fortsat er opført i kriminalregisteret som ”forsvundet/savnet” efter at være blevet efterlyst hos politiet. Af de 65 forsvundne var de 30 piger og kvinder med udenlandsk baggrund.

Statsadvokaturen ”lånte” disse 30 sager til nærmere undersøgelse. Sagerne fordelte sig på børn og kvinder i alderen fra 7 til 25 år fordelt på nationaliteter som: Somalia, Irak, Vietnam, Taiwan, Sri Lanka, Slovakiet og Bosnien.

Begrundelsen for at undersøge netop disse sager var, at det skønnedes mest sandsynligt, at eventuelle sager, som falder ind under statsadvokaturens opgave, skulle findes blandt eftersøgte piger og unge kvinder med kulturel og etnisk tilknytning til udlandet.

Målet med statsadvokatens undersøgelse var i første omgang at finde ud af, om de eftersøgte er i ”god behold” og derved udelukke, at de har været udsat for forbrydelser.

Sagerne var overvejende anmeldt til politiet af pædagoger fra asylcentre, lærere fra indslusningsklasser eller medarbejdere fra sociale myndigheder. Derimod var det kun i få tilfælde familien til den forsvundne, som anmeldte forsvindingen. Denne konstatering rejste mistanke om, hvorvidt familiens manglende medvirken skyldtes, at den på en eller anden måde var indblandet i forsvindingen.

Resultat af indsatsen

Siden andet halvår 2008 har to af statsadvokaturens medarbejdere blandt andre opgaver beskæftiget sig med at undersøge de 30 eftersøg-

ningssager, som var blevet udtaget ved den første screening.

Mange af sagerne var mangelfulde i relation til eftersøgningen og en eventuel efterfølgende straffesags efterforskning – så som: signalement og særlige kendetegn, kontaktpersoner, familierelationer, omgangskreds, skoleforhold, arbejdsplads, økonomiske forhold, vaner samt ”gøren og laden” i det hele taget.

Resultatet pr. 1. januar 2010 er, at i alt 25 kvinder med sikkerhed er fundet i eller er konstateret frivilligt udrejst af Danmark til henholdsvis England, Etiopien, Irak, Somalia, USA og Norge. Intet tyder på, at de pågældende har været udsat for en forbrydelse i forbindelse med deres forsvinden fra Danmark. Efterlysningerne (spærrekortene) i kriminalregisteret er derfor annulleret og sagerne henlagt.

Undersøgelse af fem andre eftersøgningssager er afsluttet, uden at det dog er lykkedes at få en helt sikker viden om kvindernes nuværende opholdssted og skæbne. I bestræbelserne på at finde frem til kvinderne er blandt andet venner og pårørende blevet kontaktet.

Umiddelbart er der ingen indikationer på, at der ligger en forbrydelse bag de kvindernes forsvinden fra Danmark. Til gengæld tyder meget på, at de har forladt Danmark. Visse ting tyder på, at

de pågældende har søgt opholdstilladelse under ”nye identiteter” i et andet vestligt land.

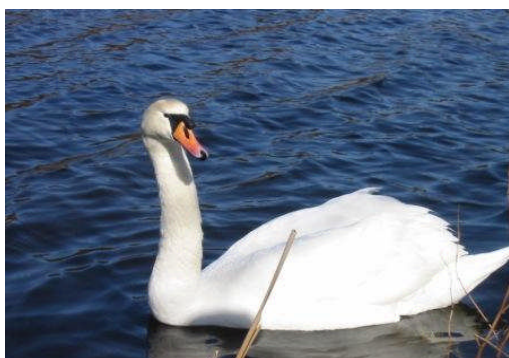
I flere af de undersøgte sager viste det sig, at pårørende til ”forsvundne” vidste, hvorfor de pågældende havde forladt Danmark, og hvor de nu befandt sig.

De pårørende havde ikke givet oplysningerne til politiet, fordi de havde glemt det eller ikke tænkt på at det var hensigtsmæssigt - eller af frygt for, at det ”nye” opholdsland ville sende den ”forsvundne” tilbage til Danmark i medfør af regler om opholdstilladelse og om tilbagesendelse.

Med hensyn til piger, der var efterlyst af personale fra børneasylcentre, har undersøgelserne vist, at der angiveligt reelt er tale om, at den eftersøgte var søgt til et andet land i troen på bedre chance for at opnå asyl (asylhopping).

Det skal anføres, at der i forbindelse med undersøgelserne af sagerne blev fundet otte personer (søskende eller børn), der ikke var primære mål for undersøgelsen, men som viste sig at være ”forsvundet” sammen med de efterlyste kvinder.

Tribunalernes svanesang II

Beretningen for 2008 indeholdt en artikel om "Tribunalerne svanesang" med oplysninger om mulighederne for retsopgør, når tribunalerne bliver lukket. Lukningerne får konsekvenser, og

1. Hvordan sikrer man, at den indsamlede viden ikke går til spilde?
2. Hvordan sikrer man, at mistænkttes forhold bliver undersøgt, og at de bliver retsforfulgt, hvis der er grundlag for det?

Det er som bekendt svært at spå om fremtiden, og alle, der har beskæftiget sig med retsopgørene i tribunalerne er enige om betydningen af en enkel og hurtig adgang til den indsamlede viden, og at undersøgelse af mistænkttes forhold ikke må stoppe, bare fordi tribunalerne lukker.

Videnbank

Hvad bør ikke gå til spilde ?

Det gælder arbejdsmetoder i komplekse efterforskninger (best practice), faktiske oplysninger som vidneforklaringer og analyser samt retspraksis om fx kommandoansvar. Jugoslavertribunalet har sammen med et FN forskningsinstitut udgivet en håndbog om retningslinier (ICTY

Manual on Developed Practices kan hentes på www.icty.org), hvor erfaringerne fra tribunalets virke siden 1994 er beskrevet. Fremgangsmåder og juridiske vurderinger har udviklet sig over tid, og samlingen vil være nyttig for alle, der beskæftiger sig med komplekse undersøgelser under fremmede forhold. I det omfang ikke afgjorte sager er overført til national retsforfølgning, giver håndbogen mulighed for også fortsat at sikre den bedst mulige sagsbehandling. En del af håndbogens indhold knytter sig dog til Tribunalets procesreglement og har umiddelbart mindre interesse for nationale enheder med et andet processystem.

Nok så vigtigt for en fremtidig sagsbehandling er den viden om faktiske forhold, der er samlet i dette og andre tribunalers databaser (retsboøger, efterforskning og analyser). For tiden kan statsadvokaturen sende en anmodning til et tribunal og bede om at få adgang til forklaringer afgivet af tiltalte og vidner, oplysninger om nærmere angivne lokaliteter etc. Anmodningen bliver så behandlet og besvaret. I de helt heldige situationer kan en analytiker i et tribunal få oplyst et navn, taste det ind og derefter sige: "NN er nævnt i 82 dokumenter. Vil du have en CD-Rom med dokumenterne?" En ekspertgruppe har behandlet spørgsmålet om adgang til tribunalernes oplysninger, og i sidste ende skal beslutninger træffes i det regi, der har oprettet tribunalet, være sig FN, nationalstaten med støtte fra andre lande eller rent nationalt. De emner, der har interesse er

- Hvor skal arkiver befinde sig – hos FN, i gerningslandet/regionen eller i det land, hvor tribunalet virkede ?
- Hvem kan få oplysningerne ?

- Hvem skal behandle anmodninger om oplysninger – én videreført, lille enhed for hvert tribunal eller en enhed, der dækker flere tribunaler
- Hvor skal enheden befinde sig ?

Endelig er der mulighed for, at Den Internationale Straffedomstol får udvidet sit mandat til at behandle henvendelser om aktindsigt i tribunalernes materiale.

Fremtiden må også ventes at kræve stillingtagen til andre forhold, såsom vidnebeskyttelse og afsoningsforhold.

Løsningen må forventes at få politisk præg. Statsadvokaturen er ikke bekendt med, at nationale enheder uden for gerningsområder har haft mulighed for at følge eller deltage i ekspertgrup-

pens overvejelser, selv om nationale enheder skal føre arbejdet videre. En national enheds primære ønske er en løsning med minimalt bureaukrati, hvor anmodninger bliver behandlet hurtigt og effektivt.

I februar måned 2010 afholder Jugoslavertribunalet en konference om arven efter tribunalen, og dette tyder på en åbenhed om planerne. Foreløbig synes hensigten at være, at materialet vurderes med henblik på i hvilket omfang, der fortsat er behov for fortrolighed. Dermed kan undgås en nærmere behandling af begæringer om adgang til materialet. Der foreligger ikke oplysninger om grunden til, at konferencen ikke også angår Rwandatribunalet.

Retsforfølgning i gerningslandet eller i opholdsstaten ?

Menneskerettighedskonventionens art. 6 forpligter medlemslandene til at udøve ”retfærdig rettergang inden for rimelig tid”. Afgrænsningen af ”rimelig tid” afhænger af sagens art og andre faktorer, og ”retfærdig rettergang” er en helhedsvurdering, hvor rettens uafhængighed, adgangen til forsvarer og mulighed for at lade vidner afhøre er væsentlige elementer. Ved afgørelse af, om det er berettiget at udlevere en mistænkt til et land, der ikke har tiltrådt Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, har den Europæiske Menneskerettighedsdomstol anvendt den prøvet, om der ved rettergangen i det fremmede land er en ”åbenbar risiko for en uretfærdig rettergang”. Det er derfor forventeligt, at prøvelser af udleveringsbegæringer vil anvende denne målestok.

Spørgsmålet om udlevering til Rwanda af mistænkte ”folkedræbere” er for tiden aktuelt i flere europæiske lande, og det samme gælder overførelse af tiltalte fra Rwandatribunalet til retsforfølgning i Rwanda.

Den finske regering afviste i februar 2009 at udlevere en rwander til retsforfølgning i Rwanda med den begrundelse, at Rwandatribunalet ikke havde godkendt udleveringer til Rwanda. Retsforfølgningen foregår nu i Finland, hvor retten har valgt at rejse til Rwanda flere gange for at afhøre derboende vidner.

I beretningen for 2008 er s. 11 omtalt en engelsk sag, hvor regeringens beslutning om udlevering blev godkendt af retten i første instans. I appellen blev udlevering dog nægtet. Appellretten fandt i april 2009, at der forelå en åbenbar

risiko for en uretfærdig rettergang for fire rwandere og begrundede frygten med faren for, at retsvæsenet ikke er tilstrækkeligt uafhængigt af det politiske system. I sin konklusion lagde retten bl.a. vægt på manglende oplysninger om de lokale retters virkemåde.

I Sverige derimod godkendte Højesteret i maj 2009 rigsåklagarens beslutning om at udlevere en rwander til retsforfølgning i Rwanda. I afgørelsen inddrog retten alle væsentlige rapporter og afgørelser, herunder den engelske afgørelse en måned tidligere, og lagde desuden vægt på en indberetning fra den svenske ambassades kontor i Rwanda om udviklingen i Rwandas retssector. På dette grundlag godkendte retten udleveringen, som den ikke fandt ville stride imod principperne i Europakonventionen i det omfang, det tilkom retten at tage stilling til det. Herefter besluttede den svenske regering at imødekomme begæringen om udlevering til Rwanda. Spørgsmålet er nu indbragt for den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der først skal tage stilling til, om sagen kan behandles. Udleveringen er sat i bero på afgørelsen. Så må man jo håbe på, at admitteringsspørgsmålet/udleveringsspørgsmålet bliver behandlet inden for rimelig tid. Denne sag har en særlig interesse for Danmark, fordi den pågældende har været varetægtsfængslet her. I den danske sag, der var delvist forskellig fra den svenske, kunne der ikke skaffes beviser, der var tilstrækkelig til at rejse tiltale.

Rwandatribunalet har fortsat ikke udleveret tiltalte til Rwanda, og den eneste tilbageværende begrundelse er risiko for en åbenbart uretfærdig rettergang, hvis flertallet af forsvarers vidner afgiver forklaring via videolink fra udlandet, fordi de er bange for at vende tilbage til Rwanda. Tribunalet er ikke blindt for nytten af moderne teknik og har selv anvendt videolink ved afhøring af vidner med ophold i udlandet.

Rwandatribunalets anklager forventer i begyndelsen af 2010 på ny at begære sager overført til Rwanda, når de vidnebeskyttelsesregler, der nyligt er vedtaget i Rwanda, kan finde anvendelse i praksis.

Det er jo i sig selv bemærkelsesværdigt, at afgørelser falder så forskelligt ud, og at den engelske appelret valgte at nægte udlevering med en begrundelse, der ikke er anvendt af Rwandatribunalet.

En ikke uinteressant juridisk finesse er at finde i, at Tribunalet og Menneskerettighedsdomstolen anvender forskellige kriterier for at acceptere udlevering. Tribunalet skal nå til, at den udleverede vil få en "retfærdig rettergang", mens Domstolen prøver, om den udleverede er i "åbenbar risiko for en uretfærdig rettergang". Vanskelighederne ved disse kriterier bliver ikke mindre af, at begge retter er sammensat af dommere fra vidt forskellige retskulturer.

Hvordan vil Danmark behandle en begæring om udlevering til Rwanda? Reglerne i udleveringsloven overlader afgørelsen til Justitsministeriet med mulighed for domstolsprøvelse af en beslutning om udlevering.

Som nævnt i beretningen for 2008 er retsopgør i gerningslandet at foretrække. Dette både ud fra en anklagerfaglig betragtning om, at beviserne bedst bedømmes i det samfund, der kender forholdene og ud fra en betragtning om, at har et land viljen og evnen til retsopgøret, bør andre lande holde sig tilbage. Det ønskelige, i at retsopgøret sker lokalt, er også konklusionen på drøftelser i EU på embedsmandsniveau, ligesom det er den bærende pille i ICC-statutten.

Det internationale samfund kan yde gerningslandet økonomisk bistand til at gennemføre rets-

opgør, og udleveringslandet eller menneskeretsorganisationer kan overvåge retssagernes forløb efter aftale med Rwanda. Monitoringstanken er indbygget i Tribunalets procesreglement, der giver anklageren mulighed for at udpege observatører til at følge sager, der overføres fra Tribunalen til Rwanda.

Analyse og dokumentation

I lighed med 2008 har Analyse- og Dokumentationsgruppen også i 2009 bestået af en analytiker med politiuddannelse, en analytiker, der er cand.mag. i historie, samt en analytiker- og administrativ medarbejder uddannet som cand.ling.merc.

De tre medarbejdere har alle erfaring fra internationalt arbejde, en række analytiske og metodiske kompetencer samt viden om og erfaring med interkulturel kommunikation. Disse kompetencer bidrager til at sikre kvalitetsfyldte analytiske produkter.

Gruppen har i 2009 udviklet deres faglige kompetencer ved blandt andet deltagelse i kurser og seminarer, herunder opdateret i anvendelsen af den nyeste version af Analyst Notebook fra firmaet i2 i England.

Anvendelsen af "link- og eventchart" (relations- og hændelsesdiagrammer) anvendes mere og mere i statsadvokatens undersøgelser og efterforskninger og er med til at give et klart og hurtigt overblik over sagernes substans og navne.

Gruppen har i 2009 også bidraget væsentligt til research og indsamling af baggrundsmateriale og viden i relation til undersøgelser omkring hændelser i Rwanda i 1994, men også omkring forholdene i nabolandene på samme tidspunkt.

Udover indsamling af generel viden, herunder domme afsagt i udlandet over personer fra Rwanda, har gruppen understøttet statsadvokatens efterforskere og jurister ved indsamling, gennemlæsning og bearbejdning af konkrete baggrundsoplysninger, der ofte foreligger på fransk.

Gruppen har i forbindelse med gennemlæsning af en lang række sager indhentet fra Udlændingeservice systematisk analyseret og sammenholdt informationerne med statsadvokatens videnbank og åbne kilder og har derved skabt mulighed for yderligere undersøgelser mod en række personer fra Rwanda.

Gruppen har gennem sagsbehandling fastholdt en række kontakter til myndigheder og personer i det nordlige Irak, dels i relation til overgrebene mod kurderne i slutningen af 1980'erne, dels i relation til grove forbrydelser i øvrigt begået i Irak.

På gruppens initiativ blev analysemedarbejdere fra de svenske og norske enheder for krigsforbrydelser indbudt til et erfaringsudvekslingsmøde i København i april 2009.

Temaerne på mødet var udveksling af erfaringer ved søgning i åbne kilder, anvendelse og erfaring af i2 produkter, herunder databaser, og indsamling af landeinformationer og bevisindsamling. Som et specifikt punkt var udveksling af erfaringer ved arbejde i Rwanda og samarbejde med myndigheder i Kigali, men også ICTR i Arusha i Tanzania.

Analysegrupperne mødtes på ny på ny i september 2009 i Norge og evaluerede på mødet i København og drøftede mulighederne for deltagelse i analysekurser og anvendelse af forskellige softwareprodukter til understøttelse af analyseenhedernes arbejde.

Der er således etableret et solidt fælles nordisk samarbejde indenfor research og analyse. Tanken er, at næste møde afholdes i Sverige i begyndelsen af 2010.

Sagsindhentning

Statsadvokaturen har mulighed for at få anmeldelser om forbrydelser eller oplysninger til undersøgelse fra fx: Udlændingesservice, rigspolitiets specialafdelinger, politikredsene, udenlandske søsterafdelinger, myndigheder i lande, som statsadvokaturen øvrigt samarbejder med, Den Internationale Straffedomstol (ICC), FN's Tribunaler for Ex-Jugoslavien og for Rwanda (ICTY og ICTR), Interpols Generalsekretariat og EU's særlige netværk vedrørende sagsområdet, Sierra Leone Domstolen (SCSL), NGO'er i Danmark og i lande, som statsadvokaturen er særligt opmærksom på, enkeltpersoner (vidner eller ofre) samt kilder i andre miljøer.

Selv om kilderne således er mangfoldige, bliver mange sager og oplysninger identificeret på statsadvokatens eget initiativ – forankret i sagsindhentningsgruppen (SIG).

Gruppen har til opgave – gennem en systematisk, målrettet og kontinuerlig indsats - at opspore de herboende personer, som kan mistænkes for at have begået alvorlige forbrydelser i udlandet, samt finde frem til personer, der kan være ofre for eller vidner til forbrydelser, som skal efterforskes af statsadvokaturen.

Gruppen tilrettelægger sit arbejde ved blandt andet overordnet at identificere og holde øje med nye og gamle konfliktområder rundt om i verden, og danne sig overblik over, om der i Danmark kan befinde sig personer, der som mistænkte, ofre eller vidner skal have deres forhold undersøgt nærmere.

Gruppen holder sig ajour gennem pressen og andre åbne kilder som fx Google, diverse News Letters, Interpols informationer, statsadvokatu-

rens deltagelse i diverse mødefora samt oplysninger fra udlændingemyndighederne om asylansøgnernes hjemland.

Gruppen har opstillet en intern arbejdsliste over konfliktområder, som det skønnes mest relevant at holde fokus på og undersøge.

Siden 2006 har gruppen ved flere tjenesterejser til det Internationale Tribunal for det tidligere Jugoslavien (ICTY) i Haag søgt i Tribunalets elektroniske indexregister efter oplysninger på 18.000 herboende personer fra det tidligere Jugoslavien. Søgningerne i indexregisteret er nu afsluttet og resulterede i 2009 i, at der blev fundet flere hundrede dokumenter vedrørende et anseeligt antal personer, hvis identitet og forhold skal undersøges nærmere.

Statsadvokaturen havde ved udgangen af 2009 endnu ikke modtaget dokumenterne fra Tribunallet. Det er således p.t. uvist, om dokumenterne i det hele taget indeholder informationer, som kan identificere herboende personer som ofre, vidner eller gerningsmænd til forbrydelser, som det tilkommer statsadvokaturen at efterforske og eventuelt strafforfølge.

Det er statsadvokatens opfattelse, at Udlændingesservice råder over oplysninger, der har afgørende betydning for, at statsadvokaturen kan sikre, at herboende personer, der har begået alvorlig kriminalitet i udlandet, får deres forhold undersøgt. I 2009 har statsadvokaturen således i medfør af Forvaltningsloven rekvireret 26 sager hos Udlændingesservice.

Sagerne relaterede sig til informationer, som var fundet ved søgningerne hos ICTY. Ingen af

sagerne gav dog anledning til iværksættelse af konkret efterforskning hos statsadvokaturen.

I medfør af Udlændingelovens § 45c, som trådte i kraft den 1. marts 2009, har statsadvokaturen fået mulighed for at gennemføre mere målrettede søgninger i Udlændingenservices sager efter personer, der er kommet til Danmark fra konfliktområder, og som kan være mistænkte, ofre eller vidner i sager om alvorlig kriminalitet, der skal efterforskes af statsadvokaturen eller af samarbejdspartnere i udlandet.

Siden lovens ikrafttræden har statsadvokaturen anmodet Udlændingenservice om aktindsigt i en del sager relateret til Ex-Jugoslavien, Irak og Afghanistan.

Ingen af de sager, som statsadvokaturen hidtil har modtaget, har ført til sigtelse mod nogen person.

I et særligt søgeprojekt vedrørende Rwanda, har statsadvokaturen hos Udlændingenservice undersøgt sagsakter vedrørende et større antal personer og har udtaget 22 af dem til nærmere undersøgelse, som ikke er afsluttet.

Retshjælp kan afværge uretfærdighed.

En advokat i København havde igennem en del år repræsenteret en person, der nu var fængslet i hjemlandet. Advokaten blev kontaktet af en ung mand, der fortalte, at han havde været med den fængslede på ferie i dennes hjemland, Makedonien, hvor de havde været involveret i et slagsmål foran et værtshus. Nu var hans ven, advokatens klient, blevet anholdt og dømt for forsøg på manddrab ved at stikke med kniv ved den pågældende lejlighed. Og – kunne den unge mand berette, det var rettelig ham, der havde stukket med kniv, og nu ville han gerne hjælpe sin ven ud af sagen i Makedonien.

Advokaten skrev til Københavns Byret og bad om, at den unge mand måtte blive afhørt til brug for sagen i Makedonien. Det var der ikke hjemmel til, da der ikke var nogen retsanmodning fra Makedonien. Retten sendte sagen til politiet, og så endte den i statsadvokaturen. Her forklarede den unge mand det samme og i mellemtiden lå det også klart, at retten i Makedonien ikke troede meget på den unge mand i Danmark. Under appel af sagen i Makedonien dukkede et par piger op i statsadvokaturen og fortalte den samme historie, som den unge mand i Danmark. Appelretten tilsidesatte fuldstændig forklaringerne og meddelte, at hvis den unge mand havde noget at berette, var han velkommen i Makedonien. Det var han – forståeligt nok – ikke interesseret i.

På baggrund af, at den unge mand havde tilstået knivstikkeri, begået i udlandet, blev han sigtet herfor. Statsadvokaturen sendte to medarbejdere til Makedonien, hvor de med bistand af den nordiske forbindelsesofficer fik kopier af hele den efterforskning, der forelå. Det fremgik af sagen i Makedonien, at forklaringen om, at det var den unge mand fra Danmark, der havde stukket med kniv, først optrådte ganske sent i hele hændelsesforløbet, og ikke kunne tillægges nogen bevismæssig værdi. Statsadvokaten sluttede sagen mod den unge mand.

Den dømte blev løsladt mod kaution under anken og har forladt Makedonien. Han er nu internationalt efterlyst.

Kompetenceudvikling og videndeling

Fortsat kompetenceudvikling af statsadvokatu-rens medarbejdere er et meget centralt og nød-vendigt element for, at statsadvokaturen kan leve op til sin opgave og sikre, at Danmark ikke bli-ver ”fristed” for personer, som kan mistænkes for i udlandet at have begået krigsforbrydelser, forbrydelser mod menneskeheden, folkedrab, tortur eller andre alvorlige forbrydelser.

Statsadvokaturen har deltaget i internationale møder blandt andet sammen med andre landes tilsvarende enheder, hvorunder der i stor ud-strækning er udvekslet erfaringer mellem enhe-derne om problemstillinger af såvel politifaglig og efterforskningsmæssig karakter som af for-skellige juridiske spørgsmål om international strafferet, retshjælpsanmodninger, vidneafhørin-ger i udlandet, vidnebeskyttelse og samarbejde med NGO'er m.v.

Konkrete tiltag

Alle statsadvokatu-rens medarbejdere havde i starten af 2009 mulighed for at deltage i to dages seminar i Stockholm sammen med de nordiske søstertjenester. Hovedparten af statsadvokatu-rens medarbejdere deltog. Formålet med semina-ret var erfaringsudveksling og drøftelse af juridi-ske problemstillinger og praktisk efterforskning

og andre fælles udfordringer. På seminaret blev der fra alle deltagere tilkendegivet vilje til frem-adrettet at bistå hinanden med efterforsknings-ressourcer og kompetencer i fx JIT (Joint In-vestigation Teams), som i øvrigt anbefales af både Eurojust og Europol.

Sådanne fælles nordiske efterforskningshold kan med fordel nedsættes i forbindelse med fæl-les efterforskninger i samme land/region.

Den Internationale Straffedomstol i Haag - samarbejde

Den Internationale Straffedomstol (ICC) i Haag, som blev etableret den 1. juli 2002, har mandat til at behandle sager, hvor gerningstidspunktet ligger efter datoen for domstolens etablering.

Grundlæggende beskæftiger ICC sig med de højst profilerede gerningsmænd til forbrydelser vedrørende folkedrab, krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden, mens de nationale jurisdiktioner typisk beskæftiger sig med gerningsmænd på de lavere trin.

I regi af Law Enforcement Network, som er forankret i ICC, har statsadvokaturen 2009 i ICC i Haag deltaget i et projekt med fokus på at få lukket det såkaldte *impunity gap*, der er mellem de personer, der falder under ICC's specifikke jurisdiktion i henhold til Romstatuten og de personer, som typisk efterforskes af de nationale jurisdiktioner.

Projektet har været rettet mod personer, selskaber og firmaer, som kan mistænkes for at profitere på og understøtte krigsforbrydelser, forbrydelser mod menneskeheden m.v. ved fx at yde bistand til illegal udvinding af råstoffer fra konfliktområder ved transport, mellemandel, afsætning og mægling m.v.

Hovedfokus var lagt på situationen i Den Demokratiske Republik Congo (DRC).

Danmark?

Under projektarbejdet i ICC blev der ikke fundet grundlag for konkret mistanke om, at danske virksomheder, rederier og interesser skulle profitere på og understøtte krigsforbrydelser, forbrydelser mod menneskeheden m.v.

Det skal dog bemærkes, at en tilbundsgående efterforskning af alle potentielle danske firmaer, rederier og interesser vil kræve meget store ressourcer, herunder efterforskere tilstede i de aktuelle regioner og lande, fuldstændig adgang til alle kommercielle shippingdatabaser (fx Lloyds) samt enten:

- 1) et mandat som ICC
- 2) eller som national jurisdiktion under ICC's kappe
- 3) eller i samarbejde med lokale stats- eller regionale myndigheder.

Statsadvokatens Årsberetning for 2008, hvor projektet er omtalt, afstedkom flere artikler i dagspressen, (bl.a. Politiken 9. marts 2009), hvor der på udmærket vis blev redegjort for formålet med projektet. Om ikke andet kan man sige, at i hvert fald danske virksomheder er blevet gjort opmærksomme på problemstillingen.

Fremtidigt samarbejde

Ved projektevalueringen blev det tilkendegivet, at ICC er meget interesseret i et tættere samarbejde og udveksling af erfaringer med de nationale jurisdiktioner. Dette kunne være i form af mere koncentrerede møder på praktikerplan, hvor repræsentanter for relevante nationale jurisdiktioner mødes om specifikke emner.

Den Internationale straffedomstol – Statspartsmøde

Statspartsmøde 18.- 26. november 2009 i Haag

Det er Udenrigsministeriet, der repræsenterer Danmark i forhold til Den Internationale Straffedomstol i Haag (ICC). Derfor

deltager Udenrigsministeriet blandt andet i det årlige statspartsmøde, hvor man drøfter Domstolens forhold, statutten, der indeholder regelgrundlaget for Domstolen og ikke mindst de økonomiske rammer, som Domstolen skal virke indenfor.

Det er de deltagende lande, der betaler gildet, og statspartsmødet er den årlige generalforsamling. Det er også her, der vælges nye dommere til domstolen.

Se generelt *Den Internationale Straffedomstol – aktuelle udfordringer* af Thomas Winkler i EU-ret og Menneskeret, nr. 5, 2007, s. 256 – 262.

Statsadvokaturen har både i 2007 og i 2009 været repræsenteret ved en del af statspartskonferencen, idet Udenrigsministeriet og Justitsmi-

nisteriet fandt, at det kunne være hen-

sigtsmæssigt, at der var deltagelse herfra, ikke mindst set

i lyset af, at det er forudset, at der i 2010 skal være en såkaldt ”gennemgangskonference”, hvor man skal se på regelgrundlaget i almindelighed og på den endnu ikke definerede forbrydelse, aggression, i særdeleshed.

Aggression – en ny forbrydelse

Da Rom statutten blev vedtaget i 1998 som grundlag for Den Internationale Straffedomstols jurisdiktion og virke, stod det klart, at man ikke kunne nå til enighed om netop aggression. Derfor blev denne forbrydelse nævnt i statutten men således, at den ikke skulle kunne retsforfølges, før end man var blevet enige om, hvad aggression er; hvorledes sag herom kan indledes og navnlig eventuelt afværges. Alt dette skulle der så tages stilling til senere.

Se uddybende herom *Den Internationale Straffedomstol og definition af aggressionsforbrydelsen* af David Kendal og Ulf Melgaard i EU-ret og Menneskeret, nr. 3, 2008, s. 152 – 159.

For at komme frem til et forslag til drøftelse mellem statsparterne valgte man at nedsætte en arbejdsgruppe (the Special Working Group on

the Crime of Aggression (SWGCA)), der har

været ledet af præsidenten for ICC's forsamling af deltagerstater, Liechtensteins ambassadør ved FN, Christian Wenaweser. Sideløbende hermed har der været uformelle møder på Princeton University i New York, den såkaldte Princeton proces. Disse var ledet af præsidenten for statsparterne, H.R.H. Prins Zeid Ra'ad Zeid Al-Husseini, der er Jordans ambassadør i USA.

Hele processen har været kendetegnet dels ved at involvere såvel embedsmænd fra en række lande som jurister fra universiteter, men også en bred vifte af NGO'er. I det hele taget har arbejdet stået meget åbent for en bred skare af mennesker med interesse for dette felt. Det kan synes mærkeligt, men den brede deltagelse har – ifølge rapport fra juni 2009 - ført til meget positive bidrag og en beriget proces, som har ført til, at der nu er ét samlet forslag fra SWGCA og kommentarer eller diskussionsbidrag fra Princeton processen, som kan drøftes af statsparterne på gennemgangskonferencen i Kampala i Uganda i begyndelsen af juni 2010.

Der er ikke nogen mindretalsudtalelser i forslaget, men der er på en række punkter alternative muligheder. Mindretalsudtalelser betyder ofte, at konsekvenserne af at følge mindretallets mening ikke er tænkt helt igennem. Man har samlet opstillet de alternative muligheder og gennemdrøftet konsekvenserne af hver enkelt mulighed. Dette giver et meget klart grundlag for drøftelserne, således at man kan koncentrere sig om de politiske udfordringer, vedtagelsen af et sådant forslag indebærer.

Princeton forslaget og dets dilemmaer:

På statspartsmødet i slutningen af 2009 var planlægningen af gennemgangskonferencen et

stort emne. Nogle forsøgte at få mange (gode) emner med, medens andre var opsat på at få reduceret antallet af emner, netop for at sikre tid til spørgsmålet om aggression. Allerede her var der politik i spil.

De væsentlige stridspunkter omkring forslaget til en bestemmelse om aggression kan læses på: www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Aggression, hvor der også fremgår en beskrivelse af den uformelle proces.

Positiv Komplementaritet?

Ud over spørgsmålet om vedtagelse af en definition mv. af aggressionsforbrydelsen var der stor interesse på statsparts-konferencen omkring et dansk-sydafrikansk forslag om såkaldt "positiv komplementaritet". Begrebet står lidt i konstruktiv kontrast til det ellers velkendte princip om komplementaritet i ICC statuttens art. 17, hvorefter ICC kun tager jurisdiktion, når deltagerlandene ikke kan eller vil håndtere sagerne på reel vis.

Det nye begreb forsøger at omfatte fælles initiativer mellem medlemsstaterne med henblik på at styrke alle landenes vilje og navnlig mulighed for at leve op til princippet om, at medlemsstaterne normalt selv skal kunne håndtere disse til tider meget komplekse og juridisk vanskelige, ressourcekrævende sager, gennem gensidig bistand og erfaringsudveksling.

For en række lande vil det være nærliggende at modtage hjælp til at få lovgivning bragt på plads og omvendt vil andre lande have brug for assistance omkring efterforskning og retshåndtering eller vidnebeskyttelse etc.

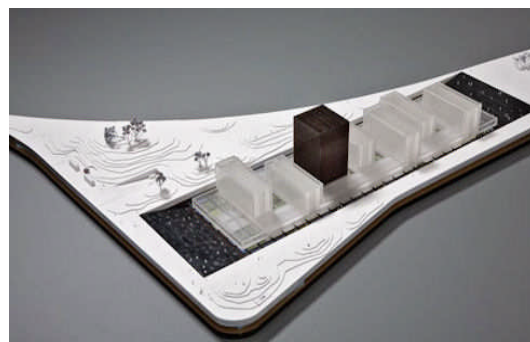
Der var et såkaldt sidearrangement under statspartsmødet omkring dette dansk-sydafrikanske initiativ.

Det blev en stor succes, idet alle kunne se store muligheder for at støtte ICC og samtidig konstruktivt samarbejde på tværs af ikke blot lande men også kontinenter. Som anklager er det flot at se den danske udenrigstjeneste i den grad engageret i et sådant retligt samarbejde. Så må vi blot håbe, at interessen og viljen også er i egne rækker til at bidrage med den fornødne positive komplementaritet.

Dansk arkitektur!

Endelig skal det bemærkes, at det var et dansk arkitektfirma, Schmidt, Hammer og Lassen, der efter deltagelse i en konkurrence i 2008 blev valgt til at opføre domstolens første permanente bygninger i Haag.

Dette er det vindende projekt:

Statsadvokatens mål for 2010

Statsadvokatens mål vil altid være en blanding af de overordnede og blivende mål og mere specifikke mål for det enkelte år. De blivende mål er udtrykt i begrundelsen for statsadvokatens eksistens:

At arbejde på, at personer i Danmark, der kan mistænkes for at have begået alvorlige forbrydelser i udlandet, bliver identificeret og får deres forhold undersøgt.

Det blivende mål kan kun opfyldes ved, at statsadvokaturen er en professionel, interessant og attraktiv arbejdsplads, hvilket til enhver tid blandt andet skal sikres ved, at personalepolitikken lever op til overordnede vedtagne politikker.

Mål 1: Sikre en fortsat udvikling af SAISs efterforskningsmæssige kompetencer herunder særligt til brug ved efterforskning under vanskelige kulturelle og sproglige forhold.

Mål 2: I medfør af udlændingelovens § 45c, stk. 2 og 3, at fortsætte en systematisk gennemgang af sagsakter i Udlændingetjenesten med henblik på identificering personer, som kan mistænkes for forbrydelser, som det tilkommer statsadvokaturen af strafforfølge, eller som kan være ofre for eller vidner til sådanne forbrydelser.

Mål 3: Fortsat at tilstræbe sikkerhed og eventuel beskyttelse af vidner, som SAIS kontakter - herunder også i udlandet.

Mål 4: Ved evaluering af sager og arbejdsgange og udveksling af erfaringer med nationale og internationale samarbejdspartnere at sikre, at statsadvokaturen altid anvender de mest effektive arbejdsmetoder, herunder på IT-området.

Mål 5: Sikre, at tiltaleespørgsmålet kan afgøres inden 12 måneder, fra det tidspunkt sagen er modtaget.

Mål 6: Ved ekstern kommunikation fortsat at synliggøre statsadvokaturen og dens opgaver.

Statistik

Antal sager

Tabel 1: Antal sager

År	2007	2008	2009
Nye sager	12	20	22

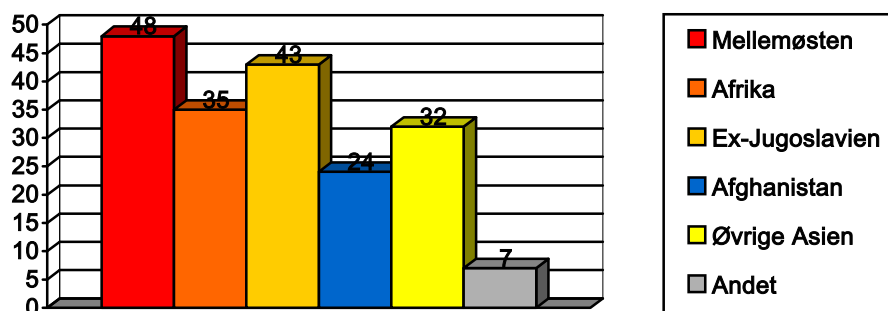
Nye sager i 2009 - efter gerningssted

Tabel 2: Antal sager – i alt 22

Region	Ex-Jugoslavien	Afrika	Mellemøsten	Øvrige Asien	Europa
Antal sager	7	8	1	5	1

Anmeldelser 2002 – 2009 efter gerningssted

Tabel 3: Antal sager – i alt 189

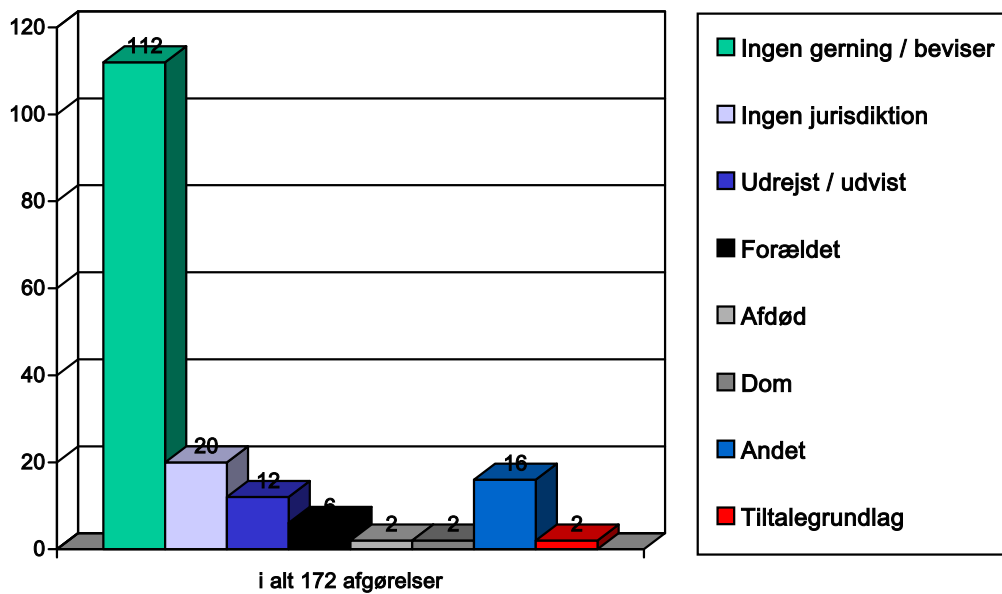
Nye sager i 2009 – fordelt på sagens oprindelse

Tabel 4: Antal sager

Fra	Udl.service	Private	Andre myndigheder	Statsadvokatens eget initiativ
Sager	1	7	2	12

Afgjorte sager 2002 - 2009

Tabel 5: Afgjorte sager - i alt 172

Sagsbehandlingstid – 2009

I 2009 blev 16 ud af 22 sager afgjort inden 12 måneder.

--- 000 ---